

№5

MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR

ILMIY ELEKTRON JURNALI

**ISSN: 2181-3965
VOLUME 5
TOSHKENT 2026**

“MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR” ILMIY ELEKTRON JURNALI TAHRIRIYAT KENGASHI RAISI

To‘lqin Zakirovich Teshabayev – tahririyat kengashi raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI

Mehmonov Sultonali Umaraliyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘quv ishlari bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abdurahmanova Gulnora Qalandarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Karimova Komila Daniyarovna - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Yoshlar masalalari va ma‘naviy-marifiy ishlar bo‘yicha birinchi prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich - Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Hududiy ta‘lim masalalari va markazlar bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sindarov Sherzod Egamberdiyevich – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Infratuzilmalarni rivojlantirish va iqtisod ishlari bo‘yicha prorektor, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Saparov Aktam Jo‘rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori

Islamkulov Alimnazar Xudjamuratovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Pardayev Abdunabi Xoliqovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Kuziyev Islomjon Ne‘matovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Baymurotov Tursunbay Maxkambayevich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Omonov Akrom Abdinazarovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Qongratbay Avezimbetovich – texnika fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Jumayev Nodir Xosiyatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Kengashi deputati

Haydarov Nizomiddin Hamroyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Raviprakash G. Dani – Xalqaro ta‘lim konsultanti, professor (AQSH)

Bagautdinova Nailya Gumerovna – Qozon federal universiteti Boshqaruv, iqtisodiyot va moliya instituti direktori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Rossiya Federatsiyasi)

Sharifzoda Mu‘min Mashokir – Tojik davlat huquq, biznes va siyosat instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Tojikiston Respublikasi)

Maley Elena Borisovna – Polotsk davlat universiteti rektori, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent (Belarus Respublikasi)

Asif Mahbub Karim – Malayziya Menejment va tadbirkorlik universiteti professori (Malayziya qirolligi)

Piter Xayk – Yevropa amaliy fanlar va menejment instituti ilmiy ishlar bo'yicha prorektori (Chexiya Respublikasi)

Yavuz Demirel – Kastamonu universiteti professori (Turkiya Respublikasi)

Jo'rayev Abdug'affor Safarovich – Termez agrotexnologiyalar va Innovatsion rivojlanish instituti rektori, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ismanov Ibroxim Nabiyeovich – Farg'ona politexnika instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xayriddinov Azamat Botirovich – Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti prorektori iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Tashnazarov Samiddin Nizamovich – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti kafedra mudiri, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nurmanov Ulug'bek Anorbayevich - Bank-moliya akademiyasi “Buxgalteriya hisobi va audit” kafedrasida professori, iqtisodiyot fanlari doktori

Yakubova Nargiz Tursunbayevna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Mamatov Baxadir Safaraliyevich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qiyosov Sherzod Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Urazaliyev Kamoliddin Tajikulovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

JURNAL TAHRIRIYATI

Saparov Aktam Jo'rayevich – bosh muharrir, filologiya fanlari doktori, dotsent

Avlokulov Anvar Ziyadullayevich – ilmiy muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Aliqulov Mehmonali Salohiddin o'g'li – mas'ul muharrir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Buxorova Moxira Samandarovna – muharrir

O'zbekiston Respublikasi OAK Rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 364-son qarori bilan “Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalari yuzasidan assosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Moliyaviy texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali

23.11.2022-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№R-566966** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№049864**

MUNDARIJA			
1.	Meyliyev Obid Raxmatullaevich	Soliqlarning budget daromadlaridagi ahamiyatini oshirish	7
2.	Мирзаева Матлуба Ғайбулла қизи	Тижорат банкларининг капитал базасини мустаҳкамлашнинг методологик ва амалий асосларини такомиллаштириш	14
3.	Жабборов Насриддин Мирзаодилович, Юнусова Шохсанам Муротовна, Бебугова Зулайхо Хамидовна, Сафарова Севара Қахрамон қизи	Тошкент вилояти туристик ҳудудлари имижли модели учун барқарорлик таҳлили	19
4.	Мухамедова Севара Абдуллаевна	Тижорат банкларида кичик бизнес лойиҳаларини кредитлашда банк таваккалчиликларини баҳолаш ва бошқариш тизими	27
5.	Abduqayumov Elyorbek Ulug'bek o'g'li, Yo'ldosheva Oygul Zokir qizi	Janubiy Koreya kinoindustriyasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rni va ta'siri	33
6.	Umarova Shahnoza	Moliyaviy faoliyat bo'yicha baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish	40
7.	Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	Avtomobilsozlik korxonalarining xarajat samaradorligini ekonometrik modellash	46
8.	Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	O'zbekistonda auditorlik faoliyatini tashkil etishning zaruriyati va uning ahamiyati	57
9.	Kurbanbayev Jurabek Eruvbayevich, Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	Auditorlik tekshiruvlarida tashqi tasdiqlardan foydalanish va ichki nazorat tizimining samaradorligini oshirish	66
10.	Абдурахманов Ўрол Наврўз ўғли	Акциядорлик жамиятлари аудитида таҳлилий амалларни қўллашни такомиллаштириш	71
11.	Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	Yoshlar biznes-loyihalarini moliyalashtirishda kredit va investitsiya resurslarining o'rni	80
12.	Shodiyev Yashnarbek Baxriddin o'g'li	Davlat moliyaviy nazoratini modellar va metodologik yondashuvlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish	92
13.	Muydinov Baxodirjon Numanovich	Korxonalarda ichki auditni tashkil etish va takomillashtirish	101
14.	Mirzanov Zakir Maratovich	Paxta yetishtirish va qayta ishlash klasterlarida resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish va iqtisodiy yo'qotishlarni kamaytirish	111
15.	Тожибоева Дилором	XXI ахборотлар асри – қарор қабул қилиш жараёнининг мураккаблашуви асри	116
16.	Нурхонов Комилжон Товкараевич	Яшил иқтисодиётга ўтиш йўллари ва устуворликлари	124
17.	Saydullayev Nodirbek Narzullayevich	Inflyatsion targetirlash sharoitida markaziy bank valyuta intervensiyalari strategiyasini takomillashtirish mexanizmlari	132
18.	Хусаинов Равшан Рахимович	Сравнительный анализ налоговых систем зарубежных стран и трансформация их для Узбекистана	143
19.	Maxkamova Nazokat Umarali qizi	O'zbekiston iqtisodiyotida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning o'rni	150
20.	Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna	Temir yo'l transporti korxonalarining ekologik-iqtisodiy samaradorligini oshirishning innovatsion mexanizmlari	156
21.	Kuliboyev Azamat Shonazarovich	Davlat tibbiyot tashkilotlarida buxgalteriya hisobi: nazariya, amaliyot va uslubiyot	165

22.	Jaxbarov Jamshidbek Tilavoldi o'g'li	Raqamli texnologiyalar asosida budget tashkilotlarida davlat moliyaviy nazoratini takomillashtirish: Farg'ona viloyati misolida	179
23.	Xasanova Shaxzoda Sarvarq qizi	Avtomatlashtirish davrida ayollarning mehnat bozorida transformatsiyasi: global tendensiyalar va O'zbekistonning 2030-yilgacha imkoniyatlari	188
24.	Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	Бюджет ташкилотларида узок муддатли активлар билан боғлиқ молиялаштириш манбалари	194
25.	Худойкулова Дилора Дилмуродовна	Обеспечение надежности аудиторских доказательств при аудите долгосрочных активов	200
26.	To'xtayev Umidjon Shuhrat o'g'li	Xususiy tibbiy xizmatlar raqobatbardoshligini oshirish yo'llari	209
27.	Djumaniyazov Shavkat Raximovich	Yangi O'zbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	216
28.	Siroj Zarina Rustambekovna	O'zbekistonda demografik jarayonlarni statistik prognozlash va monitoring tizimini takomillashtirish	223
29.	To'laev Safarmurod Boymuhammad o'g'li	Korporativ mijozlarga innovatsion bank xizmatlarini rivojlantirishning xorijiy tajribasi	229
30.	Эрдонаев Аликул Халимович	Банк технологиялари ва масофавий банк хизматларининг турларидан фойдаланиш амалиёти	236
31.	Муродов Бобиржон Ҳаётжон ўғли	Иқтисодиётда яширин меҳнат ресурслари айланмаси: иш берувчиларни масъулияти ва норасмий бандликни бартараф этишнинг тизимли ечимлари	247
32.	Abdullayeva Shaxnoza Erkinovna	Aholini ijtimoiy himoya qilish tizimini moliyalashtirish samaradorligini baholash metodologiyasini takomillashtirish	253
33.	Саттаров Тулкин Абдихалилович	Қишлоқ хўжалиги корхоналарини молиявий барқарорлигини баҳолаш моделлари	261
34.	Sanayev Javohir Shavkat o'g'li	Tijorat banklarida mijozning tranzaksion faolligiga asoslangan adaptiv tariflash mexanizmini takomillashtirish	271
35.	Хасанов Сабирджан Садикович, Раимова Мадинабону Сабирджан кизи	Оценка экономической необходимости строительства ветроэнергетических установок в Узбекистане	278
36.	Karimov Shohruh Ahmadullo o'g'li	O'zbekistonda buxgalteriya xizmatlari bozorining institutsional tuzilmasi: auditorlik va soliq maslahatchilari tashkilotlari reestrlari tahlili	286
37.	Karimqulov Jasur Imomboyevich, Xojanov Baxadir Omirbayevich	Bank infratuzilmasi transformatsiyasi samaradorligini integral baholash metodikasini takomillashtirish	292
38.	Kasimova Zilolaxon Botir qizi	O'zbekiston bank tizimining miqdoriy kengayishi va moliyaviy barqarorlik normativlariga rioya etish darajasi: 2017–2025 yillar tahlili	301

**O‘ZBEKISTON BANK TIZIMINING MIQDORIY KENGAYISHI VA MOLIYAVIY
BARQARORLIK NORMATIVLARIGA RIOYA ETISH DARAJASI: 2017–2025
YILLAR TAHLILI**

Kasimova Zilolaxon Botir qizi

Statistika kafedrası tayanch doktoranti (PhD)

Toshkent davlat

iqtisodiyot universiteti

E-mail: kasimovazilolaxon000@gmail.com

ORCID:0009-0005-7597-6600

Annotatsiya. Maqolada O‘zbekiston bank tizimining 2017–2025 yillardagi miqdoriy kengayishi va moliyaviy barqarorlik normativlariga rioya etish darajasi statistik tahlil asosida o‘rganilgan. Natijalarga ko‘ra, aktivlar 5,6, kapital 5,7 barobar oshgan, muammoli kreditlar ulushi 3,0 foizgacha kamaygan, kapital yetarliligi va likvidlilik ko‘rsatkichlari belgilangan normativ darajalardan barqaror yuqori saqlanib kelmoqda.

Kalit so‘zlar: bank tizimi, aktivlar, kapital yetarliligi, muammoli kreditlar (NPL), likvidlilik, LCR, NSFR, moliyaviy barqarorlik, prudensial normativlar, O‘zbekiston.

**КОЛИЧЕСТВЕННОЕ РАСШИРЕНИЕ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ
УЗБЕКИСТАНА И УРОВЕНЬ СОБЛЮДЕНИЯ НОРМАТИВОВ ФИНАНСОВОЙ
УСТОЙЧИВОСТИ: АНАЛИЗ ЗА 2017–2025 ГОДЫ**

Касимова Зилолахон Ботир кизи

базовый докторант (PhD)

кафедры статистики

Ташкентский государственный

экономический университет,

E-mail: kasimovazilolaxon000@gmail.com

ORCID:0009-0005-7597-6600

Аннотация. В статье на основе статистического анализа рассмотрены количественное расширение банковской системы Узбекистана за 2017–2025 годы и уровень соблюдения нормативов финансовой устойчивости. Активы выросли в 5,6 раза, капитал — в 5,7 раза, доля проблемных кредитов снизилась до 3,0%, показатели достаточности капитала и ликвидности стабильно превышают установленные нормативы.

Ключевые слова: банковская система, активы, достаточность капитала, проблемные кредиты (NPL), ликвидность, LCR, NSFR, финансовая устойчивость, пруденциальные нормативы, Узбекистан.

**QUANTITATIVE EXPANSION OF UZBEKISTAN'S BANKING SYSTEM AND THE
LEVEL OF COMPLIANCE WITH FINANCIAL STABILITY REQUIREMENTS: AN
ANALYSIS FOR 2017–2025**

Kasimova Zilolakhon Botir kizi

Doctoral Candidate (PhD),

Department of Statistics

Tashkent State

University of Economics

E-mail: kasimovazilolaxon000@gmail.com

ORCID:0009-0005-7597-6600

Abstract. *This article analyzes the quantitative expansion of Uzbekistan's banking system over 2017–2025 and the level of compliance with financial stability requirements. Results show assets grew 5.6-fold, capital 5.7-fold, the NPL ratio declined to 3.0%, while capital adequacy and liquidity indicators remain consistently above the established regulatory minimums.*

Keywords: *banking system, assets, capital adequacy, non-performing loans (NPL), liquidity, LCR, NSFR, financial stability, prudential requirements, Uzbekistan.*

Kirish

Bank tizimining miqdoriy kengayishi va sifat ko'rsatkichlarining birgalikda tahlil qilinishi milliy moliyaviy barqarorlikni baholashning muhim yo'nalishi hisoblanadi. Xalqaro Valyuta Fondining 2025-yilgi Moliyaviy sektorni baholash dasturi (FSAP) doirasida o'tkazilgan Moliyaviy tizim barqarorligini baholash (FSSA) hisobotida O'zbekiston bank tizimining so'nggi yillardagi jadal o'sishi qayd etilgan bo'lib, ushbu o'sishning barqaror rivojlanishi uchun kapital va likvidlilik normativlariga rioya etish darajasining muntazam monitoring qilinishi zarurligi ta'kidlangan [1].

Jahon miqyosida bank tizimlari barqarorligi masalasi so'nggi yillarda yanada dolzarblashib bormoqda. Xalqaro Valyuta Fondining 2025-yil oktabr oyidagi Global moliyaviy barqarorlik hisobotida moliya bozorlaridagi narxlarning fundamental ko'rsatkichlardan yuqori darajada og'ishi, banklar va nobank moliya institutlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikning kuchayishi hamda rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlariga xos bo'lgan qisqa muddatli ichki bank moliyalashtirishiga tayanish kabi tizimli zaifliklar alohida ta'kidlangan; shu sababli Bazel III standartlarini izchil joriy etish hamda kapital va likvidlilik zaxiralarini mustahkamlash global miqyosda ustuvor vazifa sifatida belgilangan [2].

O'zbekiston sharoitida bank sektori moliyaviy tizimning tayanch bo'g'ini hisoblanadi — 2024-yil o'rtasiga kelib bank aktivlari mamlakat moliyaviy tizimi aktivlarining 94,6 foizini, bank kreditlari esa yalpi ichki mahsulotning taxminan 40 foizini tashkil etgan [3]. Davlat ulushidagi to'qqizta tijorat banki (SOCB) 2019-yil boshida bank tizimi aktivlarining 84 foizini nazorat qilgan bo'lsa, xususiylashtirish jarayonlari natijasida ularning ulushi 2025-yil oxiriga kelib 63 foizgacha, kredit portfelidagi ulushi esa 67 foizgacha pasaygan [3; 4]. Shu bilan bir vaqtda, bank tizimining sifat ko'rsatkichlari ham ijobiy dinamikani namoyon etmoqda: Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil mart holatiga kapital yetarliligi ko'rsatkichi 18,5 foizga, muammoli kreditlar ulushi esa milliy tartibga solish mezonlari bo'yicha 3,2 foizga yetgan, garchi XHXS (IFRS) asosidagi baholash milliy ko'rsatkichdan deyarli ikki barobar yuqori bo'lsa-da [4]. Ushbu transformatsiya O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son Farmoni bilan tasdiqlangan Bank tizimini isloh qilish strategiyasi doirasida amalga oshirilmoqda, unga ko'ra 2025-yilga qadar nodavlat banklar aktivlari ulushini umumiy tizim aktivlarining 15 foizidan 60 foizigacha, xususiylashtirishga yo'naltirilgan kredit majburiyatlari ulushini esa 28 foizdan 70 foizgacha oshirish ko'zda tutilgan edi [5]. Aynan ushbu institutsional islohotlar fonida bank tizimining miqdoriy ko'rsatkichlari jadal o'sish dinamikasini namoyon etmoqda, bu esa ularning sifat va barqarorlik ko'rsatkichlari bilan uyg'unlikda tahlil qilinishini taqozo etadi.

Adabiyotlar sharhi

Bank tizimining miqdoriy kengayishi va moliyaviy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik xalqaro iqtisodiy adabiyotning markaziy mavzularidan biri hisoblanadi. Schularick va Taylor (2012) 14 rivojlangan mamlakat bo'yicha 1870–2008-yillarni qamrab olgan 140 yillik tarixiy ma'lumotlar asosida o'tkazgan tadqiqotida kredit hajmining yalpi ichki mahsulotga nisbatan jadal o'sishi — kredit bumi — keyingi moliyaviy inqirozlarning eng ishonchli oldindan aytuvchi omili ekanligini, bunda kreditlash dinamikasi aktivlar narxidagi o'zgarishlardan ko'ra ancha muhim rol o'ynashini aniqlagan [6].

Kapital tartibga solish va bank barqarorligi o'rtasidagi bog'liqlik xalqaro empirik adabiyotda keng o'rganilgan. Xususan, Shaddady va Moore (2019) 2000–2016-yillar oralig'ida 47 ta Yevropa davlatining 2210 ta tijorat bankini CAMELS-DEA modeli va kvantil regressiya usuli asosida tahlil

qilib, kapitalga nisbatan qattiqroq tartibga solish choralarining bank barqarorligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishini, biroq bunday ta'sirning kichik banklar va rivojlanayotgan bozor iqtisodiyoti banklarida nisbatan sezilarli farq qilishini aniqlagan [7].

Muammoli kreditlar (NPL) ulushining shakllanish omillari bo'yicha ham keng qamrovli empirik tadqiqotlar mavjud. Beck, Jakubik va Piloiu (2015) 75 dan ortiq mamlakat bo'yicha 2000–2010-yillar panel ma'lumotlari asosida o'tkazgan tahlilida makroiqtisodiy sharoit — xususan YIM o'sish sur'ati, milliy valyuta kursi va aksiya narxlar — NPL darajasining eng muhim aniqlovchi omillari ekanligini, bunda YIM o'sishining sekinlashishi NPL ulushining sezilarli oshishiga olib kelishini aniqlagan [8].

Likvidlilik normativlarining bank faoliyatiga ta'siri borasida King (2013) 728 ta yirik xalqaro bankning 2002–2009-yillardagi moliyaviy hisobotlari asosida o'tkazgan tadqiqotida sof barqaror moliyalashtirish me'yori (NSFR) talablariga muvofiqlashish banklarning barqaror, uzoq muddatli moliyalashtirish manbalariga ko'proq tayanishini talab qilishini, bu esa o'rtacha hisobda bank foiz marjalarining bosqichma-bosqich oshishi bilan bog'liq bo'lishini aniqlagan [9].

Mintaqaviy darajada ham tegishli tadqiqotlar olib borilgan. Yudaruddin (2022) Markaziy Osiyoning besh davlati bo'yicha 1993–2017-yillar panel ma'lumotlari asosida o'tkazgan tahlilida bank tizimidagi kontsentratsiya darajasi bilan barqarorlik (Z-Score orqali o'lchangan) o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjudligini, ya'ni yuqori kapitallashgan va kontsentratsiyalashgan banklar barqarorlikni mustahkamlashini, biroq moliyaviy erkinlik darajasining oshishi bilan birga bu ijobiy ta'sir susayishini aniqlagan [10].

O'zbekiston va mintaq bo'yicha eng so'nggi tadqiqotlardan biri Jafarov va Matayev (2026) tomonidan Xalqaro Valyuta Fondi doirasida tayyorlangan ish qog'ozida keltirilgan. Mazkur tadqiqotda Kavkaz va Markaziy Osiyo davlatlarida kreditlashning amaldagi rivojlanish darajasi makroiqtisodiy va moliyaviy muvozanat ko'rsatkichlari bilan qiyosiy tahlil qilingan. Mualliflar kreditlarning iqtisodiyotdagi o'rni, xususiyl sektorini moliyalashtirish darajasi, korporativ va chakana kreditlash nisbatlari hamda kredit bozorining tarkibiy xususiyatlarini baholashga alohida e'tibor qaratgan. Tadqiqot natijalari mintaq mamlakatlari o'rtasida kreditlash chuqurligi, moliyaviy vositachilik darajasi va kredit resurslarining iqtisodiyot tarmoqlari bo'yicha taqsimlanishida sezilarli tafovutlar mavjudligini ko'rsatadi [11].

Tadqiqotga ko'ra, O'zbekistonda korporativ kreditlash hajmi uy xo'jaliklarini kreditlash hajmiga nisbatan hanz sezilarli darajada yuqori bo'lib qolmoqda. Shu bilan birga, uy xo'jaliklariga ajratilayotgan kreditlar nisbatan past bazadan tez sur'atlarda o'sib borayotgani kuzatilmoqda. Mualliflar, shuningdek, iqtisodiyotning ayrim ustuvor tarmoqlari va yo'nalishlarini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan yo'naltirilgan hamda imtiyozli kreditlash amaliyotining saqlanib qolayotganini qayd etadi. Bunday holat kredit resurslarining bozor tamoyillari asosida taqsimlanishiga, bank aktivlari sifatiga va kredit risklarining shakllanishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli korporativ va chakana kreditlash o'rtasidagi nisbat, imtiyozli kreditlarning ulushi hamda kredit portfelining tez o'sishi moliyaviy barqarorlik nuqtai nazaridan doimiy monitoring va chuqur tahlilni talab qiladigan muhim omillar sifatida baholanadi [11].

Ushbu natijalar bank tizimining yuqori kapitallashuv darajasi o'zi bilan birga barcha sifat muammolarini avtomatik ravishda hal qilmasligini, balki kapital va likvidlilik ko'rsatkichlarini alohida-alohida, dinamik tarzda kuzatib borish zarurligini ko'rsatadi — bu esa mazkur maqolaning metodologik yondashuviga asos bo'ladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining rasmiy statistik byulleteni ma'lumotlaridan foydalanilgan, ko'rsatkichlar tizimini tanlashda esa Xalqaro Valyuta Fondining Moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari bo'yicha uslubiy qo'llanmasiga [12] va Bazeli III standartlariga tayanilgan. Mazkur maqolada tavsiflovchi statistika usuli, bazis indeks usuli, tarkibiy tahlil (structural analysis), me'yoriy taqqoslash (benchmarking) usuli qiyosiy tahlil (comparative analysis) kabi tadqiqot usullaridan foydalanilgan.

Tahlil va natijalar

2025-yilda banklarning jami aktivlari o'tgan yilga nisbatan 155,4 trln so'mga yoki 20,2 foizga oshib, 2026-yil 1-yanvar holatiga 924,8 trln so'mga yetdi. Sof foyda hajmi o'tgan yilning mos davriga nisbatan 2,2 barobar o'sib, 15,5 trln so'mga yetdi, muammoli kreditlar ulushi esa 4,0 foizdan 3,0 foizgacha kamaydi. Markaziy bank tomonidan ro'yxatga olingan kredit tashkilotlari soni 2017-yildagi 104 tadan 2025-yilda 260 tagacha, shu jumladan tijorat banklari soni 28 tadan 36 tagacha oshgani moliyaviy xizmatlar bozorining institutsional jihatdan kengayib borayotganidan dalolat beradi (1-jadval).

1-jadval.

O'zbekiston Respublikasi bank tizimi rivojlanishini ifodalovchi ko'rsatkichlar (yil oxiriga nisbatan)*

Ko'rsatkichlar	2017	2019	2021	2023	2025
Ro'yxatga olingan kredit tashkilotlari, ta	104	147	177	204	260
shu jumladan, tijorat banklari, ta	28	30	33	35	36
Bank aktivlari, trln so'm	166,6	272,7	444,9	652,2	924,8
O'z mablag'lari (kapital), trln so'm	23,7	51,0	70,9	97,1	135,3
Kredit qo'yilmalari, trln so'm	110,6	211,6	326,4	471,4	604,0
Kreditlarning bank aktivlaridagi ulushi, %	66,36	77,58	73,36	72,28	65,31

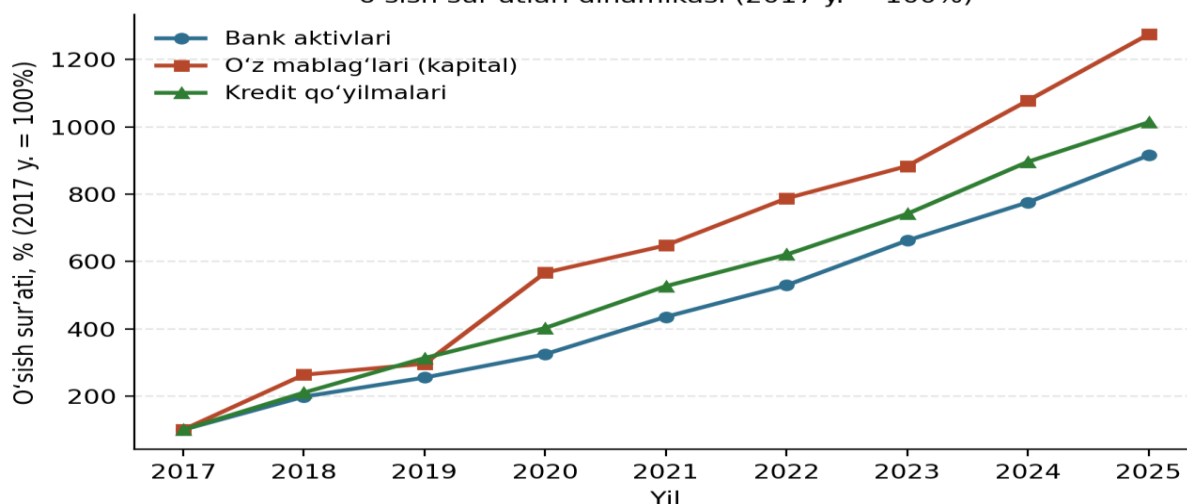
*O'zR Markaziy banki Statistik byulleteni ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Jadval ma'lumotlariga ko'ra, 2017–2025-yillar davomida O'zbekiston bank tizimi barqaror o'sish tendensiyasini saqlab keldi: bank aktivlari 166,6 trln so'mdan 924,8 trln so'mga yetib 5,6 barobar, kapital 23,7 trln so'mdan 135,3 trln so'mga yetib 5,7 barobar, kredit qo'yilmalari esa 110,6 trln so'mdan 604,0 trln so'mga yetib 5,5 barobar kengaydi. Shu bilan birga, kreditlarning bank aktivlaridagi ulushi 2019-yildagi 77,6 foizdan 2025-yilda 65,3 foizgacha pasaygani aktivlar tarkibida diversifikatsiya jarayoni kechayotganini ko'rsatadi.

1-rasm.

O'zbekiston bank tizimi asosiy ko'rsatkichlarining o'sish sur'atlari dynamikasi, 2017-yil = 100%

O'zbekiston bank tizimi asosiy ko'rsatkichlarining
o'sish sur'atlari dynamikasi (2017 y. = 100%)

*Kuzatuvlar asosida muallif ishlanmasi.

1-rasmda aks etganidek, kapital o'sish sur'ati (2025-yilda bazis yilga nisbatan 1274,5%)

barcha davr mobaynida aktivlar (915,1%) va kredit qo'yilmalari (1013,3%) o'sish sur'atidan izchil yuqori bo'lib kelgan. Bu bank tizimi kapitallashuvining mustahkamlanib borayotganini, ya'ni aktivlar kengayishi kapital bazasining mutanosib o'sishi bilan ta'minlanib borayotganini bildiradi. Kredit qo'yilmalarining aktivlardan biroz yuqori sur'atda o'sishi esa kreditlash faolligining saqlanib qolganligini izohlaydi.

2-jadval.

Bank aktivlari va passivlari tarkibidagi asosiy siljishlar, 2021 va 2025 yillar solishtirmasi, % *

Ko'rsatkich	2021 y., %	2025 y., %	O'zgarish, b.p.
Kredit qo'yilmalari (aktivlar tarkibida)	71,1	63,5	-7,6
Investitsiyalar va qimmatli qog'ozlar (aktivlar tarkibida)	4,4	11,1	+6,7
Likvid aktivlar — kassa, MB, banklararo (aktivlar tarkibida)	18,1	16,1	-2,0
Depozitlar (passivlar tarkibida)	41,8	52,9	+11,1
Olingan kreditlar va lizing (passivlar tarkibida)	46,5	31,4	-15,1
Taqsimlanmagan foyda (kapital tarkibida)	9,9	18,2	+8,3

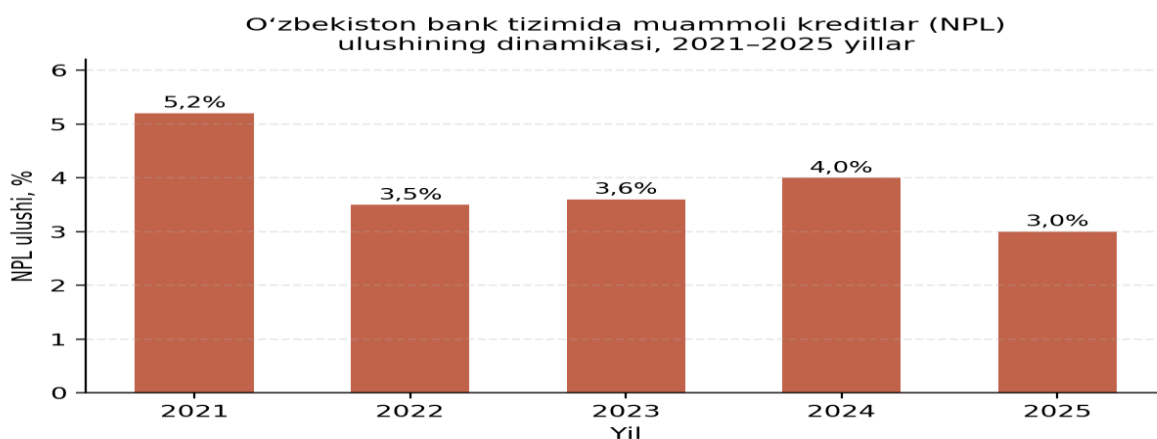
*O'zR Markaziy banki rasmiy veb-sayti va Statistik byulleteni ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzilgan.

2-jadval ma'lumotlari bank tizimi resurs bazasi va aktivlar tarkibida sifatiy o'zgarishlar kechayotganini ko'rsatadi. Passivlar tarkibida depozitlar ulushining 41,8 foizdan 52,9 foizgacha ko'tarilishi, olingan kreditlar va lizing ulushining esa 46,5 foizdan 31,4 foizgacha pasayishi moliyalashtirish strukturasi tashqi qarz mablag'laridan ichki, nisbatan barqaror manbalar — aholi va yuridik shaxslar depozitlari — tomon siljiganidan dalolat beradi. Bu, o'z navbatida, depozitlarning 156,2 trln so'mdan 417,3 trln so'mga, ya'ni 2,7 barobar oshgani bilan tasdiqlanadi va aholining bank tizimiga bo'lgan ishonchi mustahkamlanib borayotganini ko'rsatadi. Kapital tarkibida taqsimlanmagan foyda ulushining 9,9 foizdan 18,2 foizgacha o'sishi banklarning ichki resurslar hisobiga kapitalni mustaqil shakllantirish salohiyati oshayotganini anglatadi.

Kredit portfeli sifati va prudensial normativlar. Kredit portfeli sifatini ifodalovchi asosiy ko'rsatkich — muammoli kreditlar (NPL) ulushi — bank tizimi barqarorligini baholashda markaziy o'rin tutadi. Xalqaro amaliyotda, xususan IMF va Bazel qo'mitasi standartlariga ko'ra, to'lov muddati 90 kundan oshgan kreditlar muammoli sifatida tasniflanadi.

2-rasm.

O'zbekiston bank tizimida muammoli kreditlar (NPL) ulushining dinamikasi, 2021–2025 yillar*

*Kuzatuvlar asosida muallif ishlarnasi.

2-rasm ma'lumotlariga ko'ra, NPL ko'rsatkichi 2021-yilda 5,2 foizga ko'tarilgan — bu tahlil qilinayotgan davrning eng yuqori nuqtasi bo'lib, o'sha yilgi kredit portfelining jadal kengayishi fonida kredit risklarini boshqarish tizimida muayyan zaiflashish yuz berganidan dalolat beradi. Keyingi yillarda ko'rsatkich pasayib, 2022–2023-yillarda 3,5–3,6 foiz atrofida barqarorlashgan, 2024-yilda 4,0 foizga qayta ko'tarilgan, 2025-yilda esa 3,0 foizgacha kamaygan. Bu kredit portfeli sifatining umumiy yaxshilanish tendensiyasini, shuningdek restrukturizatsiya va zaxira shakllantirish mexanizmlarining takomillashtirilayotganini ko'rsatadi.

Bank tizimining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda kapital yetarliligi ko'rsatkichi (CAR) muhim prudensial normativ hisoblanadi. Bazel III standartlariga ko'ra kapital yetarliligining minimal darajasi 8 foiz etib belgilangan bo'lsa-da, O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ushbu talabni yanada qattiqlashtirib, minimal darajani 13 foiz qilib belgilagan. 2020–2025-yillar davomida O'zbekiston bank tizimining kapital yetarliligi ko'rsatkichi belgilangan normativdan sezilarli yuqori — 17,4–18,4 foiz oralig'ida — barqaror saqlanib kelgan, bunda regulativ kapital 58,2 trln so'mdan 150,9 trln so'mga, riskka tortilgan aktivlar esa 316,8 trln so'mdan 822,7 trln so'mga, ya'ni ikkalasi ham taxminan 2,6 barobar o'sgan. Kapital va riskka tortilgan aktivlarning mutanosib o'sishi kapital monandligi ko'rsatkichining barqaror saqlanishiga imkon bergan.

Likvidlilik holatini baholashda yuqori likvidli aktivlar (YLA) muhim ko'rsatkich hisoblanadi. YLA hajmi 2020-yildagi 50,5 trln so'mdan 2025-yilda 189,6 trln so'mga, ya'ni 3,8 barobar oshgan, ularning jami aktivlardagi ulushi esa tebranish dinamikasini namoyon etib (2022-yilda 19,4 foiz, 2023-yilda 14,9 foiz), 2025-yilda 21,1 foizga yetgan — bu Markaziy bank tomonidan belgilangan 10 foizlik minimal talabdan sezilarli yuqori. Bazel III doirasida ishlab chiqilgan likvidlilikni qoplash me'yori (LCR) va sof barqaror moliyalashtirish me'yori (NSFR), shuningdek O'zR Markaziy bankining milliy prudensial normativi — lahzali likvidlilik koeffitsiyenti (ILR) — bo'yicha ham normativ talablar barqaror bajarilgan: LCR 164,8–224,5 foiz oralig'ida (minimal talab — 100%), NSFR 109,9–119,9 foiz oralig'ida (minimal talab — 100%), ILR esa 2020-yildagi 67,4 foizdan 2025-yilda 134,7 foizga yetib (minimal talab — 25%), bank tizimining qisqa va uzoq muddatli likvidlilik zaxirasi yetarli darajada ta'minlanganini tasdiqlaydi.

Xulosa

O'tkazilgan tahlil natijalariga ko'ra, O'zbekiston bank tizimi 2017–2025-yillar davomida miqdoriy jihatdan sezilarli kengaydi — aktivlar 5,6, kapital 5,7, kredit qo'yilmalari 5,5 barobar oshdi, bunda kapitalning aktivlardan yuqori sur'atda o'sishi tizim kapitallashuvining mustahkamlanib borayotganidan dalolat beradi. Aktivlar va passivlar tarkibida kuzatilayotgan sifatli siljishlar — investitsiyalar ulushining ortishi, depozitlar bazasining kengayishi — bank tizimining an'anaviy kreditlashdan ko'p qirrali moliyaviy vositachilikka o'tish jarayonini aks ettiradi. Kapital yetarliligi, muammoli kreditlar va likvidlilik ko'rsatkichlari bo'yicha barcha prudensial normativlarning barqaror bajarilishi bank tizimining moliyaviy barqarorligi hamda tashqi va ichki risklarga chidamliligi yetarli darajada ta'minlanganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tizimning sifatli rivojlanishi — rentabellik barqarorligi va operatsion samaradorlik — alohida chuqur tahlilni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan: Financial Sector Assessment Program — Financial System Stability Assessment. IMF Country Report No. 25/145. Washington, D.C.: IMF, June 2025. <https://www.imf.org/en/publications/cr/issues/2025/06/23/republic-of-uzbekistan-financial-sector-assessment-program-financial-system-stability-567987>
2. International Monetary Fund. Global Financial Stability Report, October 2025: Shifting Ground beneath the Calm. Washington, D.C.: IMF, October 2025. <https://www.imf.org/en/publications/gfsr/issues/2025/10/14/global-financial-stability-report-october-2025>
3. World Bank. Republic of Uzbekistan: Financial Sector Assessment. Washington, D.C.: World Bank Group, 2025.

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/099081925064533229/pdf/P506984-16bbc722-0060-46ac-a68c-75e2fe5ab247.pdf>

4. International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan: 2026 Article IV Consultation — Press Release; and Staff Report. IMF Country Report No. 26/152. Washington, D.C.: IMF, June 2026. <https://www.imf.org/-/media/files/publications/cr/2026/english/1uzbea2026001.pdf>

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 12-maydagi PF-5992-son "2020–2025-yillarga mo‘ljallangan O‘zbekiston Respublikasining bank tizimini isloh qilish strategiyasi to‘g‘risida"gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/-4811025>

6. Schularick M., Taylor A. M. Credit Booms Gone Bust: Monetary Policy, Leverage Cycles, and Financial Crises, 1870–2008 // American Economic Review. — 2012. — Vol. 102, No. 2. — P. 1029–1061.

7. Shaddady A., Moore T. Investigation of the effects of financial regulation and supervision on bank stability: The application of CAMELS-DEA to quantile regressions // Journal of International Financial Markets, Institutions and Money. — 2019. — Vol. 58. — P. 96–116. <https://doi.org/10.1016/j.intfin.2018.09.006>

8. Beck R., Jakubik P., Piloju A. Key Determinants of Non-performing Loans: New Evidence from a Global Sample // Open Economies Review. — 2015. — Vol. 26, No. 3. — P. 525–550.

9. King M. R. The Basel III Net Stable Funding Ratio and Bank Net Interest Margins // Journal of Banking & Finance. — 2013. — Vol. 37, No. 11. — P. 4144–4156.

10. Yudaruddin R. Bank Concentration and Stability in Central Asia: The Effect of Capital Regulation and Financial Freedom // Journal of Eastern European and Central Asian Research. — 2022. — Vol. 9, No. 2. — P. 206–216.

11. Jafarov E., Matayev C. Credit Expansion in the Caucasus and Central Asia. IMF Working Paper No. 26/137. Washington, D.C.: International Monetary Fund, 2026.

12. International Monetary Fund. Financial Soundness Indicators: Compilation Guide 2019. Washington, D.C.: IMF, 2019. <https://www.imf.org/en/data/statistics/fsi-guide>

